

*Васюк О. В., кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки НУБіП України (м. Київ)
Зяткін В. Ю., магістрант спеціальності
«Педагогіка вищої школи» НУБіП України (м. Київ)*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ»

У статті окреслено досвід застосування кредитно-модульної системи організації навчання при вивченні дисципліни «Історія педагогіки» студентами спеціальності «Педагогіка вищої школи».

Ключові слова: кредитно-модульна система, кредит, історія педагогіки, «Педагогіка вищої школи», викладач вищої школи.

В статті обозначен опыт применения кредитно-модульной системы организации обучения при изучении дисциплины «История педагогики» студентами специальности «Педагогика высшей школы».

Ключевые слова: кредитно-модульная система, кредит, история педагогики, «Педагогика высшей школы», преподаватель высшей школы.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Нині у системі вищої освіти України активізувалися процеси її реформування, що зумовлено вимогами Болонського процесу і пов'язано із входженням України до єдиного європейського та світового освітнього простору. З метою реалізації європейських підходів до освіти, дотримання світових освітніх стандартів (градація дипломів, єдина система додатків до дипломів, розвиток європейських стандартів якості, розширення мобільності студентів) та для ефективного і поступового переходу від традиційної системи освіти в Україні до нової, спрямованої на реалізацію ідей Болонської конвенції, було розроблено національну модель кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП). Рішенням Колегії Міністерства освіти і науки України (протокол №2/3-4 від 28.02.2003 р.; протокол № 5/5-4 від 24.04.2003 р.) було розпочато проведення педагогічного експерименту з впровадження КМСОНП у вищих навчальних закладах України III-IV рівнів акредитації.

Тому для науковців і тих, хто цікавиться освітніми процесами в Україні, набуло актуальності питання застосування кредитно-модульної системи навчання для визначення проблем, які виникають у навчальному процесі, й позитивних результатів, на яких варто акцентувати увагу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем професійної підготовки фахівців завжди приділялася належна увага, зокрема, модульно-рейтинговій технології

професійної підготовки фахівців (А.М. Алексюк, Б.В. Свирида, Н.І. Шиян, В.Г. Коваленко); впровадженню кредитно-модульної системи підготовки фахівців у вищих педагогічних навчальних закладах III-IV рівнів акредитації (Т.М. Козак); порівняльному аналізу змісту і форм організації модульного навчання в Україні й за кордоном (Є.В. Сковін, С. Постулуайт, А.В. Фурман). У наукових дослідженнях також приділяється увага проблемам рейтингового контролю знань (О.Ю. Сидорко, П.І. Сікорський), організації самостійної роботи студентів (В.А. Козаков, В.Ю. Серета, Б.І. Степанишин).

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження відношення студентів спеціальності «Педагогіка вищої школи» до впровадження кредитно-модульної системи навчання при вивченні дисципліни «Історія педагогіки», що у майбутньому дасть можливість удосконалити методику викладання вказаної дисципліни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з умов входження України до європейського простору вищої освіти є впровадження системи кредитів на зразок Європейської системи трансферу кредитів (ECTS).

Суттєві положення кредитно-модульної системи організації навчального процесу полягають, по-перше, у розділенні навчального матеріалу кожної дисципліни на блоки – залікові модулі, які розглядаються як завершені й, відповідним чином задокументовані, частини навчальної дисципліни [7]. Кожний заліковий модуль передбачає виконання студентом певного

обсягу навчальної роботи: аудиторної (лекції, практичні та лабораторні заняття, складання контрольних заходів), практичної (ознайомча, виробнича, технологічна та переддипломна практика) та самостійної (розробка лекційного матеріалу, підготовка до практичних та лабораторних занять, виконання індивідуальних завдань, розрахунково-графічних, контрольних та курсових робіт, підготовка до контрольних заходів). Одиницею виміру навчальної роботи студента при кредитно-модульній системі організації навчального процесу є кредит ECTS. Наказом МОН України від 30.12.2005 р. № 774 [5] визначений обсяг кредиту ECTS – 36 академічних годин і встановлене річне навчальне навантаження студента – 60 кредитів ECTS. Це виходить з того, що навчальний рік в середньому триває приблизно 40 тижнів.

Загалом, система залікових кредитів виконує дві основні функції:

– функцію перезаліку навчальних дисциплін (або їх окремих частин), які студент за власним бажанням вивчав у іншому вищому навчальному закладі;

– функцію накопичення кредитів – студент може отримувати вищу освіту «порціями», перериваючи навчання або неодноразово змінюючи ВНЗ [2, с. 19].

Щоб втілити виконання вищезазначеної умови в життя, в Україні було започатковано перехід до кредитно-модульної системи навчання.

У Національному університеті біоресурсів і природокористування (НУБіП) України кредитно-модульна система організації навчального процесу використовується під час викладання всіх навчальних дисциплін, зокрема і тих, що читаються на кафедрі педагогіки. Курс «Історія педагогіки», який опановують студенти магістратури напряму підготовки 1801 «Специфічні категорії» зі спеціальності 8.18010021 «Педагогіка вищої школи» не став виключенням.

Завданнями вивчення дисципліни «Історія педагогіки» є: забезпечення майбутніх викладачів вищих навчальних закладів знаннями з педагогічної спадщини минулого, виходячи з принципу зв'язку історії та сучасності, на ґрунті зв'язку загальноісторичного процесу з історією педагогічної думки різних епох як складової частини цивілізації, культури і освіти поколінь; визначення ролі корифеїв

педагогіки минулого як засновників тих чи інших педагогічних течій або систем освіти і виховання; розвиток педагогічного мислення, з використанням класичної спадщини як втілення мудрості віків і вічної основи освіти і виховання прийдешніх поколінь.

Під час опанування даного курсу майбутній викладач вищого навчального закладу набуває знань з: розвитку школи і педагогічної думки в Україні; історико-педагогічної спадщини, внеску видатних вчених-педагогів у теорію і практику навчання і виховання; основних праць корифеїв педагогіки минулого; основних тенденцій розвитку педагогічної думки на сучасному етапі розбудови школи. Також, внаслідок вивчення дисципліни «Історія педагогіки», студенти набувають умінь: усвідомлено працювати з першоджерелом; аналізувати педагогічні проблеми, дотримуючись принципу історизму, зв'язку теорії з практикою; встановлювати і пояснювати взаємозв'язок педагогічних явищ і фактів, усвідомлюючи сучасну педагогічну дійсність; творчо використовувати цінні педагогічні ідеї минулого, в тому числі відомих українських просвітителів, у практиці навчально-виховної роботи технікумів, коледжів, вузів [3].

Загальний обсяг навчального часу відведеного на вивчення дисципліни складає 108 год. З них 36 год. аудиторні (18 год. лекційних і 18 год. семінарсько-практичних). Форма підсумкового контролю залік. Дисципліна є нормативною.

Увесь навчальний матеріал курсу «Історія педагогіки» поділяється на 2 модулі, які об'єднують теоретичні заняття – лекції, семінарсько-практичні й самостійну роботу під керівництвом викладача та індивідуальну роботу.

Для з'ясування відношення студентів спеціальності «Педагогіка вищої школи» до використання кредитно-модульної системи навчання та удосконалення методики її застосування при вивченні дисципліни «Історія педагогіки», було здійснене емпіричне дослідження, яке передбачало методи опитування (бесіда, анкетування). З цією метою були проанкетовані студенти магістратури 1-го та 2-го років навчання, спеціальності «Педагогіка вищої школи» Національного університету біоресурсів і природокористування України. Нами була складена анкета, яку ми умовно розбили на 2 смислові блоки: 1) визначення ставлення

студентів до впровадження кредитно-модульної системи у навчальний процес НУБіП України; 2) виявлення недоліків методики викладання дисципліни «Історія педагогіки».

Розглянемо відповіді студентів на запитання 1-го блоку. Відповідаючи на перше запитання анкети, яке мало визначити чи погоджуються студенти з впровадженням в навчальний процес НУБіП України кредитно-модульної системи організації навчального процесу респонденти проявили певну однаковість. Відповіді розподілились наступним чином: так – 54%; частково – 38%; ні – 8%. Як бачимо, більшість студентів позитивно ставиться до модульно-рейтингового навчання у порівнянні з дослідженнями попередніх років, коли тільки розпочинався педагогічний експеримент з впровадження кредитно-модульної системи в навчальний процес вищих навчальних закладів України. Оскільки педагогічний експеримент розпочався у 2004 році, робилися перші кроки по впровадженню КМСОНП, розроблялися навчальні плани та робочі програми, звичайно, ставлення до зміни традиційної системи організації навчання як студентів так і більшості викладачів було негативним.

Тенденцію позитивного ставлення студентів до модульно-рейтингової системи підтверджують результати відповідей респондентів на друге запитання анкети: «Якому методу контролю Ви надаєте перевагу?»: «за балами» – 71%; «традиційному» – 23%; «не бачу різниці» – 6%. На нашу думку, це пов'язано ще й з тим, що весь період навчання студентів відбувався вже за модульно-рейтинговою системою і вони не можуть повноцінно порівнювати її з традиційною, так як особисто у ВНЗ за нею не навчались.

Наступне запитання анкети містило 8 положень, що обумовлюють ефективність впровадження модульно-рейтингової системи в навчальний процес. Респонденти мали відмітити, погоджуються вони з ними чи ні. Перше положення, що звучало таким чином: «Кожен студент включається в активну та ефективну навчально-пізнавальну діяльність», отримало такі відгуки у відсотковому відношенні: 22% погодились з ним цілком; більшість, а саме 64%, частково відмітили правдивість твердження; 24% – не погодились. Відповіді студентів засвідчують,

що, нажаль, далеко не кожен студент починає активно співпрацювати з викладачами, виконуючи індивідуальні завдання, та з інтересом готується до навчальних занять. На нашу думку, це пов'язано з тим, що не завжди викладачі вимагають від студентів працювати додатково, даючи їм цікаві завдання та проводячи заняття з використанням методів навчання, що урізноманітнюють заняття та вимагають активності студентів.

Наступне положення мало на меті виявити, чи досягається, на думку студентів, повна індивідуалізація контролю і самоконтролю. Так, 38% опитаних зазначили, що лише частково; «так» відповіли лише 16%, в той час як більшість (46%) не погодилася з даним положенням. Тож, на думку студентів, одна з основних вимог Болонської угоди, а саме індивідуалізація навчального процесу не виконується в повному обсязі, а система контролю знань є більше універсальною, а ніж індивідуальною.

Прихильники кредитно-модульної системи організації навчального процесу стверджують, що при ній забезпечується своєчасна корекція прогалин в знаннях, уміннях, навичках з метою їх подальшої реалізації в професійно-орієнтованій діяльності й формування високого рівня професійної компетентності. Погодились з цим положенням 31% респондентів, частково – 36%, не погодились – 33%. Така неоднаковість думок респондентів свідчить про те, що далеко не завжди модульно-рейтинговий контроль підштовхує студентів до планового опанування дисципліною.

Важливою відмінністю кредитно-модульної системи є те, що під час вивчення дисципліни студент може заробляти бали, виконуючи додаткові завдання, що потребують творчого підходу і дають їм можливість самореалізуватись. Респонденти здебільшого підтвердили це положення, відповідаючи на наступне твердження «Студенту надається можливість самореалізуватись, підвищується його мотивація до вивчення дисципліни» наступним чином: «так» – 45%; «частково» – 34%; «ні» – 21%. Це свідчить про те, що у своїй більшості, студенти підтримують введення додаткових завдань, що вимагають реалізації їх творчого потенціалу та надають

їм можливість виразити свою індивідуальність та кмітливість.

Урізноманітнення форм проведення навчальних занять, використання на заняттях активних методів навчання (круглі столи, акваріум, брейн-ринг тощо) розвивають у студентів «почуття колективізму, вдосконалюється вміння працювати у творчих групах». З цим твердженням погоджується 51% опитаних, частково згодні – 26% і не погоджуються – 23%. Отже, такий розподіл відповідей свідчить про те, що студенти позитивно ставляться до використання таких форм та методів навчання, що сприяють позитивному психологічному клімату у студентському колективі.

Відповіді на наступне твердження, яке звучало як: «Кредитно-модульна система організації навчання дає можливість легше отримати залік чи екзамен («автоматом»)» розподілились таким чином: «так» – 36%; «частково» – 15%; «ні» – 49%. На нашу думку, така кількість респондентів не погодилась із положенням тому, що «автоматом» можна отримати лише «3», тобто «задовільно», що, зазвичай, не влаштовує більшість студентів і вони мусять складати іспит, щоб отримати вищу оцінку. Більшість респондентів (48%) погоджуються з тим, що КМСОНП дає можливість покращити оцінку при складанні екзамену чи заліку, якщо студент незадоволений результатами роботи за семестр. 35% респондентів погодились частково із цим твердженням, 8% дали відповідь – «ні».

«Модульно-рейтингова система контролює систематичність отримання знань протягом семестру та заохочує до такої систематичності». Погоджуються з таким визначенням 32% опитаних, частково – 28%, не погоджуються взагалі 40% респондентів. Як бачимо, не зважаючи на те, що модульно-рейтингове навчання дає можливість отримати оцінку «автоматом» при систематичній роботі над предметом, невелика кількість студентів намагається самостійно і систематично працювати.

Відповідаючи на запитання «Які недоліки модульно-рейтингової системи Ви можете відзначити?» відповіді респондентів розподілились наступним чином: а) модульно-рейтингова система призводить до розумового виснаження через безперервну напругу протягом семестру – 42%; б) постійне змагання призводить до погіршення

стосунків між членами колективу – 8%; в) недостатня кількість часу для самостійної роботи над предметом – 38%; г) дуже високі вимоги до отримання балів з деяких дисциплін – 16%; д) незадоволеність підходом до оцінювання навчальних досягнень – 28%.

Як бачимо, серед недоліків КМСОНП респонденти виділяють «нервову та розумову виснаженість». Це підтверджує думку про те, що за такої системи навчання навантаження на студента значно збільшується. Також значна частина респондентів виділяє такий недолік, як «недостатню кількість часу для самостійної роботи над предметом». Отже, студенти переконані, що через велике навантаження на деяких предметів, їм не вистачає часу для повноцінної підготовки до інших предметів.

Розглянемо відповіді студентів на запитання 2-го блоку. Наголосимо, що для 2-го блоку нами були обрані запитання, що, здебільшого, вже відображають виявлені нами недоліки методики викладання дисципліни «Історія педагогіки».

Зокрема на запитання «Чи вважаєте Ви поділ на змістовні модулі дисципліни «Історія педагогіки» вдалим» відповіді розподілились наступним чином: «так» – 34%, «частково» – 24%, «ні» – 42%, що засвідчує певну незадоволеність студентів поділом на модулі, що існує на сьогоднішній день, тобто потребує корекції.

Анкета містила кілька відкритих запитань, що дозволило студентам висловити побажання щодо методики викладання дисципліни «Історія педагогіки». Так, дисципліна поділена на 2 модулі: перший складає 2 кредити, 2-й – 1. На думку опитаних (68%), потрібно перерозподілити кількість годин таким чином, щоб обидва модулі склали однаково кількість часу та було рівномірно навантажено.

Наші припущення про те, що четверту тему «К.Д. Ушинський – основоположник наукової педагогіки і реформи школи» 1-го модуля не варто виносити на окреме опрацювання і потрібно об'єднати з темою «Втрата державності та занепад системи народної освіти в Україні (ХУІІІ-ХІХ ст.)», так як в ній розглядаються доробки видатних педагогів та мислителів України того часу, підтвердили студенти (54%), частково погодились – 25%; не згодні з таким припущенням – 21%.

Питання педагогіки

Досить часто, обираючи тему для самостійної роботи (реферату чи доповіді), студенти губляться, або ж кілька обирають одну. Ми вирішили дізнатися причину такої поведінки майбутніх магістрів, поставивши їм наступне запитання: «Як Ви гадаєте, чи потрібно удосконалити список тем для самостійної роботи студентів (рефератів чи доповідей)?». Респонденти відповіли наступним чином: «потрібно» вважають 48% опитаних, «частково» – 35%, «не потрібно» 17% респондентів. Як бачимо, більшість погоджується, що зміни у переліку тем самостійної роботи потрібні.

Висновки. Слід відмітити тенденцію позитивного ставлення студентів до КМСОНП. Здебільшого, підтримується введення різноманітних форм та методів навчання, що роблять процес засвоєння знань цікавішим та продуктивнішим; можливість виразити себе, проявити свої творчі якості та самореалізуватись через додаткові творчі завдання. Відповіді студентів свідчать про те, що вони не працюють систематично над дисципліною. Проте відмічаються і негативні сторони

модульно-рейтингової системи. Зокрема, КМС, на думку студентів, призводить до розумового виснаження; відмічається певна незадоволеність підходом до оцінювання навчальних досягнень студентів та недостатня кількість часу для самостійної роботи над предметом. Кредитно-модульна система організації навчального процесу досить ефективно використовується при вивченні курсу «Історія педагогіки», хоча нами і були виявлені певні недоліки. Дисципліну варто розділити на 2 модулі по 1,5 кредити; дві теми першого модуля варто об'єднати в одну, так як вони представляють один історичний період; необхідно удосконалити теми для самостійної роботи студентів.

Перспективи подальших розвідок. Здійснений аналіз методики викладання дисципліни «Історія педагогіки» із застосуванням модульно-рейтингової системи навчання майбутнім викладачам вищої школи не претендує на вичерпність. Перспективною залишається проблема розробка удосконаленої методики викладання курсу.

Література

1. Вища освіта України і Болонський процес / під редакцією В. Кременя. – К.-Тернопіль, 2004. – 286 с.
2. Інтеграція освітніх систем України і Європи : навчально-методичний посібник / В.К. Медведєв, Ю.В. Стасєв, С.В. Залкін, О.С. Челпанов, К.І. Хударковський, А.І. Комишан; за ред. В.К. Медведєва; Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба. – Харків, 2005. – 124 с.
3. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Історія педагогіки». – К. : НУБіП України, 2012. – 102 с.
4. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003-2004 рр.) / за ред. В. Кременя; авт. кол. М. Степко та ін. – Тернопіль, 2004. – 215 с.
5. Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу // Наказ МОНУ № 774 від 30.12.2005 р.

Vasuck A., Ph.D., associate Professor of Education

Zyatkin V., student graduate

THE THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF ECTS TEACHING OF DISCIPLINE «HISTORY OF PEDAGOGY»

The article outlines the experience of ECTS teaching of discipline "History of Pedagogy" students of specialty "Pedagogy of high school." Specifically highlighted task subjects indicated what knowledge, abilities and skills a student should possess after mastering this course. Analyzed the relationship masters in "Pedagogy High School" will be integrated in the educational process NUBiP Ukraine KMSONP identified advantages and disadvantages of its implementation. In particular, among the disadvantages of respondents singled out the imperfect system of evaluation of educational achievements of students and insufficient time allocated for independent work on the subject. The analysis of educational and methodical complex course "History of Education" and revealed shortcomings methods use module-credit system teaching of discipline in the future will allow her to improve.

Keywords: credit-modular system, credit, history of pedagogy, "Pedagogy of high school," the teacher of high school.